

MONUMENTUL NATURAL RÂPA ROȘIE - PRIVIRE GENERALA

Prof. IOAN FLEACĂ - Timișoara

În extremitatea sud-vestică a Podișului Secaselor - parte integrantă a Podișului Transilvaniei, în apropierea confluenței Secasului Mare cu râul Sebeș, la mai puțin de 3 km nord - est de orașul (municipiul) Sebeș - Alba (Jud. Alba), procesele naturale erozionale au individualizat unul dintre cele mai curioase monumente ale naturii din România - Râpa Roșie.

Desfășurată în versantul deluros din dreapta Secasului Mare, pe un front lung de circa. 800m și înalt de 50-125m, ea apare din depărtare ca o imensă deschidere naturală de culoare roșie, cărămiezie, violacee. Văzută din imediată apropiere (din lunca Secasului Mare sau de pe tăpșanul de la baza ei) creează impresia unei grandioase fațade de templu sud - asiatic (hindus) bogat ornamentată de o stranie frumusețe. Alitudinea maximă a frontului morfologic se află la cota de 425 m, iar cea minimă este cuprinsă între 295 m și 300m. Între abruptul propriu - zis și lunca Secasului Mare se întinde un glaciș cu pante de 2 -10 grade.

O spectaculoasă anatomie sedimentară pune în evidență formațiuni neozoice divers colorate (rosii, cărămiezie, violacee, gălbui) constituite din: pietrișuri, conglomerate, gresii roșii și cenușii, argile roșii, nisipuri cuarțitice roșii și gălbui, marne cenușii albicioase s.a. Predominante sunt gresiile care au însușirea de a se dezagrega ușor datorită liantului slab argilos, transformându-se în pietrișuri.

Formațiunile petrografice se dispun sub forma straturilor orizontale sau cvasiorizontale, în alternanță de straturi moi și straturi mai dure, ceea ce explică dezvoltarea amplă a unui relief structural la Râpa Roșie. Aceste formațiuni provin din epoci geologice diferite: eocen, oligocen, miocen și chiar mai noi, în straturile acoperitoare de suprafață. Cele mai vechi depozite geologice determinate pe baza

resturilor fosilifere - de altfel foarte reduse - au circa 54 milioane de ani și sunt conglomeratele eocene. Formațiunea roșie este estimată la circa 38 de milioane de ani vechime, fiind depusă deci în epoca oligocenă. Marnele cenușii albicioase sunt miocen inferioare și au deci aprox. 23 milioane ani.

Râpa Roșie se încadrează în așa-numitul "complex roșu" situat în sud-vestul Podișului Secaselor, desfășurat din acest loc și până în dreptul localității rurale Totoi, pe circa 15 km lungime. Acest "complex" apare ca o formațiune geologică insolită în această parte a Podișului Transilvaniei.

Geneza ei a suscitat controverse în literatura științifică. Unii autori o consideră o râpa torențială, adică un bazin de recepție al unui organism torențial, afluent pe dreapta al Secasului Mare. Alții sunt de părere că la origine a fost o râpa de desprindere a unei alunecări de teren de mare anvergură. Cercetările noastre mai recente demonstrează faptul că a evoluat dintr-o râpa instalată inițial pe făgașul paraului ce curge azi la baza râpei.

Microrelieful este impresionant fapt ce a determinat încadrarea ei în literatura geografică românească și ca o rezervație geomorfologică, deși în anul înființării - 1950 prin Decretul nr.237 și ulterior, Decizia Consiliului Jud. Alba nr.175, Râpa Roșie figurează doar ca o rezervație geologică. Mai multe procese geomorfologice actuale, printre care eroziunea prin scurgere organizată, procesele gravitaționale, eroziunea selectivă, procesele sufozionate și chiar acțiunea eoliană au creat aici o paletă foarte largă de microforme de relief dintre cele mai bizare: rigole simple și arborescente, impunătoare piramide de pământ, coloane, turnuri, obeliscuri, minarete, contraforturi, falduri, forme falice, pâlnii de sufoziune, hornuri,

hrube, goluri subterane, caverne, fante, brane, polițe, cornișe, surplombe, forme cu aspect de cap de elefant, forme cu aspect de pâlării s.a. Intre toate acestea se remarcă mai ales piramidele de pământ de mari dimensiuni (unele ajungând la 40m înaltime) situate în sectorul inferior al râpei. Asemenea forme nu sunt prea numeroase pe Glob. Ele au fost semnalate la Bolzano în Tirol, în Armenia, vestul Chinei și în giganticul canion al fluviului Colorado (S.U. A.) sau Qumaran din Israel.

De remarcat că toate formele mai sus menționate sunt modelate de eroziune pe întreg frontul morfologic al deschiderii naturale.

Temelia geologică, declivitatea accentuată, condițiile pedoclimatice locale, existența paraului de la baza râpei precum și poziția oarecum izolată au favorizat apariția și dezvoltarea unor asociații floristice variate cu unele specii de interes științific, rare și chiar endemice. Cele mai cunoscute sunt: cârcelul (*Ephedra distachya*), jalesul ardelenesc (*Salvia transilvanica*), jalesul plecat (*Salvia nutans*), garoafa endemica (*Dianthus serotinus* WetK var. *demissorum*), pesma de stanca (*Centaurea atropurpurea* Fuss), otratelul (*Onosoma viride*, *Borb. Jav*), pirul crestat (*Agropyron cristatum*), barcoacele (*Cotoneaster integerimus*), dobrita (*Genista spathulata*), iarba vântoasă (*Kochia prostrata*), floarea săraturilor tatarasca (*Geniolimon tataricum*), migdalul pitic (*Amigdalus nana*), laleaua peștriță (*Fritilaria meleagris*), crinul de pădure (*Lillium martagon*), stanjenelul pitic (*Iris pumilla*). Clopoșelul (*Campanula sibirica* L), *Silene longifladra*, *Silene cloranthe*, *Astragalus vesicarius* L., *Asperula glauca*, *Asplenium adiantum nigrum*, etc. Ele se dezvoltă în vâlcelele de la poalele râpei, pe brânele și polițele suspendate, pe platoul de deasupra, pe terenurile alunecoase dinspre răsărit, în păduricea din fata și chiar la Râpa Lancramlui, la 2 km distanță. Prezența acestor specii deosebite în complexul geografic al râpei a făcut ca în anul 1958, aceasta să devină și o rezervație botanică. Se poate vorbi astfel de un adevărat complex geologic- geomorfologic și botanic ce se întinde pe o suprafață totală de 30 ha. (conform L. 5/2000, rezervația are 25 ha, din care 10 ha zona nucleu și 15 ha zona

tampon). Suprafața rezervației nucleu este de 10 ha iar a rezervației tampon de 20 ha.

Problemele foarte actuale vizează structurarea rezervației (zona nucleu, zona tampon, zona economică adiacentă), starea actuală în care se găsește și principalele pericole care o amenință din partea factorului antropic. Importanța este reabilitarea rezervației cu accent pe rezolvarea problemelor practice. De asemenea, semnificative sunt problemele cu privire la importanța științifică a ariei protejate cu evidențierea principalelor aspecte de interes pentru diferiți specialiști (geologi, geografi, biologi, istorici, etc.).

Având o poziție geografică și o localizare avantajoasă, Râpa Roșie reprezintă un obiectiv natural de interes turistic. Atrage în primii rând spectaculozitatea morfologiei de detaliu, culoarea aparte dar și prezenta aceluși mozaic de plante uimitoare sau unele animale de interes cinegetic.

Facilitățile ce decurg din poziția și amplasarea geografică trebuie corelate cu elemente de atracție ale cadrului natural din împrejurimi dar și cu cele privind calitatea căilor de acces direct, importanța căilor rutiere și feroviare din zona, spațiile de cazare și agrement precum și elementele de cultură materială din cele mai importante așezări urbane (Sebeș și Alba - Iulia) și chiar rurale (Petrești, Rahau, Vintu- de-Jos, Lancram etc.).

Un excelent punct de belvedere și o bază importantă de cazare și plecare spre Râpa Roșie este hanul turistic Dacia, situat pe dreapta șoselei naționale și europene la ieșirea din Sebeș spre Sibiu. Accesul se realizează urmărind drumul județean modernizat spre Daia Romană. După trecerea podului peste Secas - situat la ieșirea din oraș - urmează o abatere spre stânga cu trecerea unui pod pește pârâul Daia după care se urmează un drum de câmp, care la început merge paralel cu Secasul apoi se îndreaptă spre mieznoapte. Traseul are circa 4,5 km.

Râpa Roșie nu se poate compara cu nimic în România. Este atât de diferită încât odată văzută nu poți să o mai uiți.

Intr-un top de 10 rezervații geologice și geomorfologice din țara noastră (Calcarele de la Remetea - Jud Alba, Detunata Goala-Jud. Alba, Izbucul de la Călugări- Jud-Arad, Bazaltele de la Rupea- Jud-Brasov, Vulcanii

noroiioși- Jud- Buzău, Creasta Cocosului-Jud. Maramures,Muntele de Sare de la Slanic-Jud.Prahova, Lacul fără fund de la Ocna Sibiului-Jud. Sibiu, Vulcanii noroiioși de la Hasag-Jud. Sibiu) este de departe pe primul loc prin complexitate, culoare deosebita si impresia general ape care o creaza asupra vizitatorului.

După mai bine de 100 de ani de când se cunosc primele cercetări asupra acestui sit (1903) se mai vorbește inca si se mai scrie despre el.

Este vizitat si admirat ca o dovada a interesului științific si a fascinației pe care continua s-o exercite asupra privitorului de oriunde ar fi el.

Nu exista in România o suprafața atât de restrânsă in care sa se concentreze un număr atât de mare de procese geomorfologice si microforme de relief atât de bizare

Bibliografie selectiva

1. Anghel Ghe.,Mahara Ghe., Emilia Anghel (1982): *Alba - Ghid turistic al județului*, Editura Sport-Turism, București.
2. Buza M., Hozoc I. (1985), *Valea Sebeșului*, Editura Sport-Turism, București.
3. Morariu T. Bogdan Octavia, Maier A. (1980): *Județul Alba*, Editura Academiei, București